

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مشخصات کلی، برنامه آموزشی و سرفصل دروس

دوره دکتری

رشته جریان های کلامی معاصر

(خاص جامعه المصطفی ص العالمیه)

گروه علوم حوزه ای - دانشگاهی

مصوب هفتصد و هشتادمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۱۰

بسم الله الرحمن الرحيم

برنامه آموزشی دوره دکتری رشته جریان های کلامی معاصر

گروه: علوم حوزه ای - دانشگاهی
رشته: جریان های کلامی معاصر
دوره: دکتری
کمیته تخصصی: علوم عقلی
گرایش:
کد رشته:

شورای برنامه ریزی آموزش عالی در هفتصد و هشتادمین جلسه مورخ ۹۰/۰۲/۱۰ خود برنامه آموزشی دوره دکتری رشته جریان های کلامی معاصر را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) مصوب نمود.

ماده ۱) برنامه آموزشی دوره دکتری رشته جریان های کلامی معاصر از تاریخ تصویب برای کلیه دانشگاهها و موسسات آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم الاجرا است.

الف: دانشگاهها و موسسات آموزش عالی که زیر نظر وزارت علوم، تحقیقات و فناوری اداره می شوند.

ب: موسساتی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و بر اساس قوانین تاسیس می شوند و بنا بر این تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی می باشند.

ج: موسسات آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده ۲) این برنامه از تاریخ ۹۰/۰۲/۱۰ برای دانشجویانی که از این تاریخ به بعد وارد دانشگاه می شوند لازم الاجرا است.

ماده ۳) مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره دکتری رشته جریان های کلامی معاصر در سه فصل مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس برای اجرا به معاونت آموزشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری ابلاغ می شود.

رای صادره هفتصد و هشتادمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی
مورخ ۹۰/۰۲/۱۰ در خصوص برنامه آموزشی دوره دکتری رشته جریان های کلامی معاصر

برنامه آموزشی دوره دکتری رشته جریان های کلامی معاصر
که از طرف گروه علوم حوزه ای - دانشگاهی پیشنهاد شده بود ، با
اکثریت آراء به تصویب رسید
۲) این برنامه از تاریخ تصویب به مدت پنج سال قابل اجرا است و
پس از آن نیازمند بازنگری است.

رای صادره هفتصد و هشتادمین جلسه شورای برنامه ریزی آموزش عالی مورخ ۱۳۹۰/۰۲/۱۰ در مورد برنامه
آموزشی دوره دکتری رشته جریان های کلامی معاصر صحیح است و به مورد اجرا
گذاشته شود.

حسین نادری منشی
نایب رئیس شورا

سعید قدیمی
دبیر شورای برنامه ریزی آموزش عالی

فصل اول

مشخصات کلی

فصل اول: مشخصات کلی دوره دکتری رشته جریان‌های کلامی معاصر در جهان اسلام

جامعة المصطفى صلى الله عليه وآله العالمية

تعريف:

دوره دکتری جریان‌های کلامی معاصر در جهان اسلام بالاترین دوره تحصیلی تخصصی در زمینه اندیشه‌های معاصر مذاهب اسلامی است که در آن فراگیران، مجموعه‌ای هماهنگ از فعالیت‌های پژوهشی و آموزشی را انجام می‌دهند و به شخصیت‌ها، جریان‌ها و اندیشه‌های کلامی در جهان معاصر اسلامی شناخت پیدا می‌کنند و در پایان به درجه دکتری نایل می‌شوند.

اهداف:

- شناخت جریان‌های معاصر کلامی جهان اسلام؛
- تربیت محقق و متخصص در رشته مربوط؛
- تربیت استاد برای مقاطع تحصیلی عالی جهت مراکز حوزوی و دانشگاهی؛
- گسترش مرزهای دانش در رشته مربوط.

سیاست‌های آموزشی:

- توجه به تعالی اخلاقی و معنوی فراگیران؛
- اهتمام به تقویت روحیه تحقیق در دانش‌پژوه با اختصاص حدود نیمی از زمان واحدها (علاوه بر پایان‌نامه) به کار پژوهشی؛
- اهتمام به پرورش محققان روزآمد که به تازه‌های جهان دانش کلام در عالم اسلام دست یابند؛
- زمینه‌سازی جهت آگاهی فراگیران از جدیدترین مبانی و پیشرفته‌ترین روش‌ها و ابزارهای تحقیق؛
- توجه به رشد توانایی‌های فراگیران در زمینه تدریس، تبلیغ، ترجمه و نویسندگی؛
- تقویت قدرت نقد و مناظره و ارزیابی گرایش‌های گوناگون و پاسخ‌گویی به پرسش‌ها و شبهات جدید کلامی؛
- اهتمام به نوآوری و تولید فکر و اندیشه در زمینه کلام معاصر اسلامی؛
- توجه به دیدگاه تقریبی بین مذاهب اسلامی با تأکید بر مبانی و معارف اهل بیت علیهم‌السلام در رشته فوق.

پذیرش:

- فراگیران این دوره از بین فارغ التحصیلان دوره کارشناسی ارشد مذاهب اسلامی بر اساس ضوابط عمومی و اختصاصی پذیرش، انتخاب می شوند.
- در صورتی که فراگیران از غیر رشته مذاهب اسلامی بخواهند در این دوره شرکت نمایند، باید طبق مقررات، پیش نیازهای لازم را طی نمایند.

طول دوره و شکل آن:

- دوره دکتری جریان های کلامی معاصر در جهان اسلام ۵۸ واحد درسی خواهد بود.
- طول دوره با احتساب زمان رساله نویسی، حداکثر ۵ سال خواهد بود.
- فراگیران در این دوره، رساله علمی به ارزش ۱۸ واحد تدوین خواهند کرد.
- هر واحد درسی نظری ۱۶ ساعت و هر واحد عملی ۳۲ ساعت است.
- واحد درسی (غیر از رساله) در هر ترم بین ۶ الی ۱۰ واحد ارائه می شود.

محورهای دروس:

ردیف	محورهای دروس	تعداد واحد
۱	دروس حوزوی	۱۶
۲	دروس پیش نیاز	۶
۳	دروس تخصصی	۱۸
۴	رساله ی علمی	۱۸
	جمع کل	۵۸

فصل دوم

جداول دروس

الف) دروس حوزوی:

ردیف	عنوان دروس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز	توضیحات
			جمع	نظری	عملی		
۱	فقه (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	با تأکید بر پژوهش	
۲	فقه (۲)	۲	۳۲	۳۲	-	فقه (۱)	با تأکید بر پژوهش
۳	فقه (۳)	۲	۳۲	۳۲	-	فقه (۲)	با تأکید بر پژوهش
۴	فقه (۴)	۲	۳۲	۳۲	-	فقه (۳)	با تأکید بر پژوهش
۵	فقه (۵)	۲	۳۲	۳۲	-	فقه (۴)	با تأکید بر پژوهش
۶	اصول فقه (۱)	۲	۳۲	۳۲	-		با تأکید بر پژوهش
۷	اصول فقه (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	اصول فقه (۱)	با تأکید بر پژوهش
۸	اصول فقه (۱)	۲	۳۲	۳۲	-	اصول فقه (۱)	با تأکید بر پژوهش
جمع کل			۲۵۶	۲۵۶	۱۶		

یادآوری: سر فصل دروس حوزوی، همان دروس فقه و اصول مورد نظر جامعه است.

ب) دروس پیش نیاز:

ردیف	عنوان دروس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز	توضیحات
			جمع	نظری	عملی		
۱	رخدادها و تحولات مهم عصر حاضر و تأثیر آن‌ها بر مسلمانان	۲	۳۲	۳۲	-		
۲	وضعیت کنونی فرقه‌های شیعه و سنی	۲	۳۲	۳۲	-		
۳	جریان‌های انحرافی در جهان اسلام	۲	۳۲	۳۲	-		
۴	جریان‌های سنت‌گرایی در جهان اسلام	۲	۳۲	۳۲	-		
۵	چگونگی مواجهه مسلمانان با اندیشه‌های غرب	۲	۳۲	۳۲	-		
جمع کل			۱۶۰	۱۶۰	۱۰		

ج) دروس تخصصی

ردیف	عنوان دروس	تعداد واحد	ساعت			پیش نیاز	توضیحات
			جمع	نظری	عملی		
۱	جریان عقل گرایی (۱)	۲	۳۲	۳۲	-		تشیع
۲	جریان عقل گرایی (۲)	۲	۳۲	۳۲	-		تسنن
۳	جریان روشنفکری (۱)	۲	۳۲	۳۲	-		تشیع
۴	جریان روشنفکری (۲)	۲	۳۲	۳۲	-		تسنن
۵	جریان حدیث گرایی	۲	۳۲	۳۲	-		شیعه
۶	سلفی گری (اهل سنت) (۱)	۲	۳۲	۳۲	-		حجاز و حاشیه آن
۷	سلفی گری (اهل سنت) (۲)	۲	۳۲	۳۲	-		کشورهای غیر از حجاز و حاشیه حجاز
۸	مبانی کلامی جریان های سیاسی اجتماعی	۲	۳۲	۳۲	-		
۹	جریان های کلامی عرفانی	۲	۳۲	۳۲	-		
۱۰	رساله علمی	۱۸	۵۷۶	۵۷۶	۵۷۶		
جمع کل		۳۶	۱۸۶۴	۵۷۶			

فصل سوم

سرفصل دروس

رخدادها و تحولات مهم عصر حاضر و تأثیر آن‌ها بر مسلمانان

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش‌نیاز:	ندارد

هدف درس: آشنایی با حوادث و اندیشه‌های مهم و اثرگذار در عصر حاضر.

سرفصل دروس:

- کلیات: تبیین انواع حوادث، ویژگی‌های حوادث مهم، عوامل پیدایش دنیای جدید
- رخدادها و سیاسی نظامی: جنگ جهانی اول و دوم؛ استعمار؛ انقلاب فرانسه و روسیه؛ سقوط خلافت عثمانی؛ جنگ سرد؛ جنگ‌های مذهبی و...
- رخدادها و اجتماعی و اقتصادی: انقلاب صنعتی؛ جریان سرمایه‌داری؛ جریان مارکسیسم و سوسیالیسم؛ نهضت پروتستان؛ ناسیونالیسم؛ جهانی شدن و...
- رخدادها و فرهنگی: اومانیسم؛ نظریه تکامل؛ و...
- جریان رمانتیسم
- جریان روشنفکری
- روش‌شناسی

منابع پیشنهادی:

- تاریخ رهایی فرانسه؛ روبرارون، ترجمه قاسم صنعوی
- جهان در قرن بیستم؛ جمعی از نویسندگان، ترجمه بهرام معلمی
- انقلاب کبیر فرانسه؛ رشید یاسی
- نگاهی به تاریخ جهان؛ جواهر لعل نهرو، ترجمه محمود تفضلی
- تاریخ تمدن؛ ویل دورانت
- تاریخ روسیه سهیل سمی؛ جان ام دان، ترجمه سهیل سمی
- عصر روشنگری؛ جان ام دان، مهدی حقیقت‌خواه
- جنگ جهانی دوم در اروپا؛ مهدی حقیقت‌خواه
- فیلیپ کارین؛ مهدی حقیقت‌خواه
- جنگ سرد؛ برنیابجور نلونند، ترجمه مهدی حقیقت‌خواه

وضعیت کنونی فرقه های شیعه و سنی

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف: شناخت جغرافیا و وضعیت فردی فرهنگی هریک از فرقه های اسلامی در عصر حاضر.

سرفصل دروس:

- کلیات: اصول و مبانی نظری، علل افول، سقوط و بقاء فرقه ها
- زیدیه در یمن
- فرقه های اسماعیلیه (بهره ها، آغاخانیه و دروز در کشورهای مختلف بویژه عربستان و هندوستان و لبنان و انگلستان و پاکستان ...)
- شیخیه در ایران و عراق و کویت و ...
- ماتریدیه در کشورهای اهل سنت عليه السلام بویژه ترکیه، آسیای میانه و...
- اشاعره در کشورهای مختلف اهل سنت
- نو معتزلیان
- علویان در کشورهای ترکیه، سوریه، البانی، عراق
- اهل حق در ایران
- اباضیه در عمان، الجزایر، لیبی و تونس

یادآوری: از آن جا که بحث سلفیه و جریان معتزله در عنوان عقل گرایی و سلفی گری بحث می شوند، در این سرفصل نیامد.

منابع پیشنهادی:

- شیخیه؛ حسن آل طالقانی
- شیخیه؛ هانری کربن، ترجمه مشایخ عظام ابوالقاسم ابراهیمی
- اشاعره؛ احمد محمود صبحی
- الحق الدماغ؛ احمد بن حمد الخلیلی
- دراسات عن الاباضیه؛ عمرو خلیفه النامی
- دولت زیدیه در یمن؛ حسن خضیری، ترجمه احمد بادکوبه هزاوه
- تاریخ و عقاید اسماعیلیه؛ فرهاد دفتری، ترجمه فریدون بدژای
- معجم الفرق الاسلامیه؛ یحیی امین
- تاریخ و عقاید ماتریدیه؛ سید لطف الله جلالی

- عاداتنا و تقاليدنا؛ محمد على اسير
- درسنامه تاريخ و عقايد زيديه؛ مهدي فرمانيان، سيد على موسوى نژاد
- العلويون بين الغلو و الفلسفه؛ على عزيز ابراهيم
- العلويون بين الاسطوره و الحقيقه؛ هاشم عثمان
- برهان الحق؛ على نور الهى
- اسطوره اهل حق؛ ايرج بهرامى
- موسوعه اهل السنه؛ عبدالرحمن بدوى
- دانشنامه جهان اسلام
- دائرة المعارف اسلام؛ انگليسى
- دائرة المعارف بزرگ اسلامى؛ فارسى
- دائرة المعارف ميرچا الياده؛ انگليسى

جریان های انحرافی در جهان اسلام

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف درس: نقد و بررسی جریان های انحرافی در جهان اسلام.

سرفصل دروس:

- الف) قادیانیه (احمدیه):
- وضعیت کنونی قادیانیه و انشعابات آن
- مهدی و مسیح در قادیانیه
- تفاوت های رسمی مانند جهاد
- ب) بهائیت
- وضعیت کنونی بهائیت
- وضعیت اندیشه ای (الاهیاتی و فقهی و.....)
- ج) شبه عرفان ها (عرفان های نوظهور)
- معنویت بدون دین
- عرفان های هندی (اشو، سای بابا، رام الله و...)
- وضعیت عرفان های نوظهور در جهان اسلام

منابع پیشنهادی:

الف) منابع کهن:

- کلیه آثار میرزا غلام احمد قادیانی (مجموعه ۲۲ جلدی روحانی خزائن) و خلفای او (همه این آثار در پایگاه رسمی فرقه احمدیه به نشانی www.islamahmadiyya.net موجود است).
- کلیه آثار باب و بهاء الله و عبدالبهاء و جانشینان آنها و دیگر بهائیان اولیه و نیز ردیه هایی که مسلمانان و به ویژه ایرانیان علیه این فرقه نگاشته اند.

ب) منابع جدید:

- مجموعه ای آثار کاستاندا و پائولو کوئیلو و اشو و دیگر عرفان های نوظهور که تقریباً همه آنها به زبان فارسی ترجمه شده است.

جریان‌های سنت‌گرایی در جهان اسلام

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: نقد و بررسی دیدگاه سنت‌گراها.

سرفصل دروس:

- کلیات (پیشینه، عوامل شکل‌گیری، ریشه‌ها، همگرایی و واگرایی)
- اصول و مبانی مشترک:
 - بحران معنویت
 - علم و هنر مقدس
- دیدگاه‌های سنت‌گراهای کشورهای اسلامی (نظیر دکتر نصر، بینا مطلق و ...)
- دیدگاه‌های سنت‌گرا در کشورهای غیر اسلامی (نظیر فریتهوف شوان، مارتین لینگز و ...)
- سنت‌گراهای غیر مسلمان (نظیر کوماراسومی)

منابع پیشنهادی:

- قلب اسلام؛ حسین نصر، ترجمه مصطفی شهر آئینی
- شناخت اسلام؛ فریتهوف شوان، ترجمه دهشیری
- بحران دنیای متجدد؛ رنه گنون، ترجمه دهشیری
- معانی رمز صلیب؛ رنه گنون، ترجمه بابک علیخانی
- سیطره کمیت و علائم آخر؛ رنه گنون، ترجمه علی محمد کاردان
- هنر مقدس؛ تیتوس بورگهارت، ترجمه جلال ستاری
- عارفی از الجزایر؛ مارتین لینگز، ترجمه نصرالله پور جوادی
- مجله نقد و نظر شماره ۱۵ و ۱۶
- جام نو و می کهن؛ مجموعه نویسندگان به کوشش مصطفی دهقان
- نیاز به علم مقدس؛ حسین نصر، ترجمه حسن میاننداری
- معرفت و امر قدسی؛ سید حسین نصر، ترجمه فرزاد حاجی میرزایی
- مبانی هنر مقدس؛ مجموعه مقالات از کربن، تیتوس بورگهارت، کوماراسومی و سوزوکی
- عقل و عقل عقل شوان؛ بابک علیخانی
- اسلام و حکمت خالده؛ شوان، ترجمه مینو حجت
- درآمدی بر آیین تصوف؛ تیتوس بورگهارت، ترجمه ابراهیم عزالدین
- عوالم خیال؛ ویلیام چیتیک، ترجمه قاسم کاکایی

- طريق صوفيانه عشق؛ ويليام چيتيك، مهدي سررشته داری
- هانری کربن؛ داریوش شایگان، ترجمه باقر پرهام
- جاویدان خرد؛ مجموعه مقالات دکتر سید حسن نصر
- در جستجوی امر قدسی؛ سید حسن نصر
- معرفت جاودان؛ سید حسن نصر
- انسان شناسی حکمت خالده؛ به روایت سید جعفر، عبدالله نصری
- معرفت و امر قدسی؛ سید حسن نصر، ترجمه فرزاد حاج میرزایی
- سپهر اندیشه؛ مجموعه مقالات دکتر لگن هاوسن (چرا من سنت گرا نیستم)

چگونگی مواجهه مسلمانان با اندیشه‌های غرب

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش‌نیاز: ندارد

هدف: آشنایی با انواع اندیشه‌های غربی و مواجهه مسلمانان با آنها.

سرفصل دروس:

- کلیات: انواع مواجهه، مفهوم غرب
- اندیشه‌های الاهیاتی: نقد کتاب مقدس، تجربه دینی و...
- اندیشه‌های اجتماعی سیاسی: ناسیونالیسم، پست مدرن، مشروطیت، سوسیالیسم، مارکسیم و...
- حوزه‌های علوم تجربی: شبیه سازی، تکامل و...
- حوزه‌های فلسفی
- حوزه‌های اقتصادی: سرمایه داری و...

منابع پیشنهادی:

- جهان اسلام؛ مرتضی اسعدی
- جریان‌های اصلی اندیشه غربی؛ فرانکلینی لوفان بامر، ترجمه کامبیز کوتن
- سرگذشت اندیشه‌ها؛ وایتهد، ترجمه گواهی
- سرمایه؛ کارل مارکس
- سیری در اندیشه سیاسی غرب؛ حمید عنایت
- نهضت بیدارگری در جهان اسلام؛ شیرین هانتی
- جنبش‌های اسلامی در جهان غرب؛ دکمچیان
- آثار محمد قطب و سید قطب
- آثار دکتر نصر
- آثار سید جمال الدین اسدآبادی
- آثار شهید مطهری
- آثار شهید صدر
- آثار مودودی
- آثار امام خمینی علیه السلام

جریان عقل گرایی ۱ (تشیع معاصر)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: شناخت مهم ترین جریان های عقلی و شخصیت های عقلانی در تشیع معاصر.

سرفصل دروس:

- عقلگرایی در حوزه فلسفه و مباحث عقلی: آقاعلی مدرس، رفیعی قزوینی، علامه طباطبایی و شاگردان
- عقلگرایی در حوزه کلام و عقاید (دفاعیه پردازي دینی): محمدجواد بلاغی، کاشف الغطا، شهید صدر، شهید مطهری، سیدامیرعلی هندی، سید عبدالحسین شرف الدین، محمدرضا مظفر و ...
- عقلگرایی در حوزه اصول فقه: آخوند خراسانی، نائینی، آقاضیا عراقی، خویی و شاگردان
- عقلگرایی در دیگر حوزه های تفکر دینی (به ویژه تفسیر قرآن): علامه طباطبایی، طالقانی، معرفت، مصباح یزدی، جوادی آملی، و ...
- عقلگرایی در حوزه عمل و فقه (به ویژه اصلاح دینی و بیداری اسلامی): سید محسن حکیم، میرزای بزرگ شیرازی، بروجردی، امام خمینی علیه السلام، فضل الله، امام موسی صدر، آصف محسنی، سیدعلی سیستانی و ...

منابع پیشنهادی:

الف) آثار هر یک از دانشمندان پیش گفته

ب) سایر آثار:

- التجدد فی الفكر الاسلامی؛ محمد مهدی شمس الدین
- اسلام رو در روی انحطاط معاصر؛ منیر شفیق
- مبانی نهضت احیای فکر دینی؛ محمدجواد صاحبی
- مدرنیته، روشنفکری و دیانت؛ سیدمجید ظهیری
- عصری سازی اندیشه دینی؛ عبدالمجید شرفی
- الفكر الاسلامی تقویمه و تجدیده؛ محسن عبدالحمید
- اسلام در قرن بیستم؛ عباس محمود عقاد
- سرآغاز نواندیشی معاصر؛ مقصود فراستخواه
- قضایا علی ضوء الاسلام؛ محمدحسین فضل الله
- الاسلام و التجدد؛ علی المؤمن
- مستقبل الاسلام؛ عدد من المؤلفین
- استاد مطهری و روشنفکران؛ صدرا

- ایران، اسلام و تجدد؛ مرتضی اسعدی
- الاسلام فی عالم متغیر؛ مجموعه مؤلفین
- تجدید الفکر الدینی؛ احمد البغدادی
- منشورات کنگره نقش زمان و مکان
- اسلام و مقتضیات زمان؛ شهید مطهری
- شریعت در آینه معرفت؛ عبد الله جوادی آملی
- منزلت عقل در هندسه معرفت دینی؛ جوادی آملی
- مکتب سیاسی قم؛ محمد باقر پور امینی
- برگ‌هایی از تاریخ حوزه علمیه قم؛ رسول جعفریان
- جایگاه سیاسی عالم دینی در مکتب اخباری و اصولی؛ محمود الغفور
- عقل در نظام دین؛ رضا امینی زاده
- روشنفکران دینی و دین داران روشنفکر؛ رضا دهقانی
- عقلگرایی در تفاسیر قرن چهاردهم؛ شادی نفیسی
- العقل فی الاسلام؛ احمد خلیل
- قم و مرجعیت؛ علی کردی
- الاسلام و العقل؛ محمد جواد مغنیه
- آثار الحججه (تاریخ دائرة المعارف حوزه علمیه قم، رازی)
- جنبش عقلانی اسلامی در ایران؛ سید حسین نصر

جریان عقل گرایی ۲ (تسنن معاصر)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: شناخت مهم ترین جریان های عقلی و شخصیت های عقلانی در تسنن معاصر.

سرفصل دروس:

- عقلگرایی در حوزه فلسفه و مباحث عقلی: عبدالرحمن بدوی، طه عبدالرحمن، اقبال لاهوری، فضل الرحمان، سیدجمال افغانی، علی عبدالرزاق، مصطفی عبدالرزاق، ابوالکلام آزاد و....
- عقلگرایی در حوزه کلام و عقاید: نومعتزلیان (عمار، نصر حامد ابوزید، محمد عبده، امین الخولوی، محمد احمد خلف الله، محمد عابد الجابری، جابر عصفور، طه حسین، حسن حنفی، محمد الطالبی، لیلا احمد، سرسیداحمدخان هندی (تبیین الکلام) و....
- عقلگرایی در دیگر حوزه های تفکر دینی (به ویژه تفسیر قرآن): محمد عبده، رشیدرضا، سیدقطب (ظلال القرآن)، شیخ طنطاوی جوهری (الجواهر) و....
- عقلگرایی در حوزه عمل (به ویژه اصلاح دینی و بیداری اسلامی): سید جمال افغانی، شیخ محمود شلتوت، شیخ مجید سلیم، مصطفی السباعی، عبدالرحمن کواکبی، محمد قطب، یوسف قرضاوی، ابوالاعلی مودودی، سیدابوالحسن ندوی، سعید نورسی و....

منابع پیشنهادی:

الف) آثار هر یک از دانشمندان پیش گفته

ب) سایر آثار:

- التجدد الفكر الاسلامی؛ محمد مهدی شمس الدین
- اسلام رو در روی انحطاط معاصر؛ منیر شفیق
- مبانی نهضت احیای فکر دینی؛ محمد جواد صاحبی
- مدرنیته، روشنفکری و دیانت؛ سیدمجید ظهیری
- عصری سازی اندیشه دینی؛ عبدالمجید شرفی
- اصلاح الفكر الدینی؛ طه جابر العلوانی
- الفكر الاسلامی تقویمه و تجدیده؛ محسن عبدالحمید
- الاسلام و التحديات الجدید؛ محمد عماره
- اسلام در قرن بیستم؛ عباس محمود عقاد
- سرآغاز نواندیشی معاصر؛ مقصود فراستخواه
- قضایا علی ضوء الاسلام؛ محمدحسین فضل الله

- الفكر الاسلامى زكى الميلاذ
- نايله ابى نادر؛ التراث و المنهج بين اركون و الجابرى
- العصرانيون؛ محمد حامد الناصر
- الاسلام و التجدد؛ على المؤمن
- شهيد مطهرى و روشنفكران
- پست مدرنيسم و اسلام؛ اكبر ص. احمد
- المعجزة المتجددة فى عصرنا الاسلام؛ صالح اليافعى
- تاريخية الفكر العربى الاسلامى؛ محمد اركون
- الفكر الاسلامى، قرائة علمية؛
- الخطاب الدينى؛ نصر حامد ابوزيد
- ايران، اسلام و تجدد؛ مرتضى اسعدى
- الاسلام فى عالم متغير؛ مجموعه مؤلفين
- الفكر الاسلامى الحديث؛ محمد البهى
- تجديد الفكر الدينى؛ احمد البغدادى
- نومعتزليان؛ محمدرضا وصفى

جریان روشنفکری ا (تشیع)

۲

تعداد واحد:

نظری

نوع واحد:

جریان عقلگرایی (تشیع)

پیش نیاز:

هدف: تحلیل و نقد و بررسی جریان‌های روشنفکری در فضای جوامع شیعی.

سرفصل دروس:

- کلیات: مفهوم روشنفکری و تمایزات خاص آن با جریان عام عقلگرایی، مفهوم تشیع در ارتباط با روشنفکری، خاستگاه‌ها و عوامل پیدایش روشنفکری در جوامع شیعی و ...
- جریان چپ: مارکسیست‌های شیعه، حزب توده ایران، مارکسیست‌های مسلمان و ...
- جریان روشنفکری دینی: نهضت آزادی، عبدالکریم سروش، مصطفی ملکیان، مجتهد شبستری، محمد مهدی شمس‌الدین و ...
- جریان مطالعات اجتماعی: علی‌الوردی، علی شریعتی، ابراهیم حیدری و ...
- جریان پسامدرن: داریوش شایگان، داریوش آشوری، احمد فردید، علی‌حذب و ...
- جریان تاریخ‌گرایی: احمد کسروی، عبدالحسین زرین‌کوب، جواد علی و ...

منابع پیشنهادی:

- آثار شخصیت‌های مذکور و نوشته‌های راجع به ایشان

جریان روشنفکری ۲ (تسنن)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: جریان عقلگرایی ۲ (تسنن معاصر)

هدف: تحلیل و نقد و بررسی جریان های روشنفکری در بین اهل سنت.

سرفصل دروس:

- کلیات: مفهوم روشنفکری و تمایزات خاص آن با جریان عام عقلگرایی، خاستگاه و عوامل پیدایش و ...
- جریان چپ: مارکسیستهای عرب، احزاب ناسیونالیستی چپ
- جریان پسامدرن: سعید آدونیس، ادوارد سعید و ...
- جریان تاریخ گرایی: محمد عابد الجابری، محمد ارکون، محمد طالبی و عبدالمجید شرفی و ...
- جریان فیمنیست: فاطمه مرنیسی، لیلا احمد، آمال قرامی، رجا سلامه و ...
- اگزیستانسالیستهای عرب: عبدالرحمن بدوی و ...
- پوزیتیویستهای عرب: زکی نجیب محمود و ...
- پیروان تطبیق رهیافت علوم انسانی در مطالعات دینی: حسن حنفی و ...
- جریان اسلامی سازی علوم: المعهد العالمی للفکر الاسلامی و ...

منابع پیشنهادی:

- النزعات المادیة فی فلسفه العربیة الاسلامیة؛ حسین مروه
- الفکر الاسلامی، قراءه علمیه؛ محمد ارکون
- من الاجتهاد الی نقد العقل الاسلامی؛ محمد ارکون
- الفکر العربی المعاصر؛ محمد ارکون و دیگر آثار ایشان
- ثقافتنا فی مواجهه العصر؛ زکی نجیب محمود
- قصه العقل
- و آثار شخصیت های مذکور در سرفصل

جریان حدیث گرایبی (شیعه)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: بررسی جریانات حدیث گرایبی معاصر در شیعه.

سرفصل دروس:

- کلیات: پیشینه حدیث گرایبی شیعی
- گونه‌های حدیث گرایبی
- کانون‌های نفوذ حدیث گرایبی: قم، کربلا، بحرین، کویت، مشهد و ...
- مبانی کلامی: حجیت و اعتبار تفسیر قرآن، سهو النبی، شناخت فطری، جایگاه سنت
- نقد حدیث: بهبودی، برقعی، شوشتری و ...

منابع پیشنهادی:

- الاخبار الدخیله؛ محمد تقی شوشتری
- مکتب تفکیک؛ محمد رضا حکیمی
- کسر الصنم؛ برقعی
- رساله مخطوط آقای شوشتری در باب سهو النبی
- شیخیه؛ طالقانی
- شیخیه؛ کربن
- جایگاه سنت؛ نصیری
- الارشاد العوام؛ محمد کریم خان کرمانی
- گزیده کافی (الصحیح من الکافی)؛ محمد باقر بهبودی
- رؤیای خلوص؛ سید حسن اسلامی
- جایگاه سیاسی عالم دینی در دو مکتب اخباری و اصولی؛ محسن آل سید غفور
- گزارشی از سابقه تاریخی و اوضاع کنونی حوزه علمیه مشهد؛ سیدعلی خامنه‌ای
- احیاء تفکر اسلامی؛ مرتضی مطهری
- یکصد سال مبارزه روحانیت مترقی؛ عقیق بخشایشی
- آثار الحججه یا تاریخ و دائرة المعارف حوزه علمیه قم؛ محمد رازی
- برگ‌هایی از تاریخ حوزه علمیه قم؛ رسول جعفریان
- قم و مرجعیت؛ علی کرجی

- حرم اهل بيت عليه السلام خاستگاه انقلاب اسلامي
- مكتب سياسي قم؛ محمد باقر پور اميني
- مع علماء النجف الاشرف؛ محمد جواد مغنيه
- نقد بر اخباري گري؛ سيد مير آقا محسني
- استقلال الموسسه الدينيه في البحرين و محاوله اخضاعها؛ محسن عبدالكريم
- مجلسي اصولي يا اخباري؛ ملكي
- الفكر السلفي عند الشيعة الاثني عشري؛ محمد جابري
- كتاب هاي محمد رضا حكيمي
- كتاب هاي آقاي ري شهري
- كتاب هاي آقاي برنجكار
- كتاب هاي آقاي ميرزا جواد تبريزي
- كتاب هاي آقاي مجتبي قزويني
- كتاب هاي آقاي ملكي ميانجي

سلفی گری ۱ (وهابی)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: بررسی جریان سلفی گری وهابی از آغاز تا کنون.

راه کار اجرایی: در بحث از سیر تطور یا از مناطق، ترتیب زمانی، پرچمداران و وضعیت کنونی مورد توجه قرار گیرد.

سرفصل دروس:

- کلیات: پیشینه تاریخی؛ مفهوم شناسی و تنوع دیدگاهها
- مبانی و شاخصه های فکری (سلبی و ایجابی)
- سیر تطور و پیشرفت
- شبه جزیره عربستان (محمد بن عبدالوهاب، کبار العلماء، اخوانی های وهابی و مروجان)
- شامات

منابع پیشنهادی:

- السلفیه؛ محمد کثیری
- الحجه البالغه؛ ولی الله دهلوی
- مدخل های مربوط در دائرة المعارف بزرگ اسلامی و دائرة المعارف تشیع
- تفسیر المنار؛ رشیدرضا
- شرح العقیده الطحاویه؛ حسن السقاف
- الوهابیه و التوحید؛ علی کورانی
- الحق الدامع؛ احمد بن حمد الخلیلی
- الرسالة الاوراق البغدادیه؛ ابراهیم الرازی
- علماء المسلمون و الوهابیون؛ حسین حلی بن سعید الاستانبولی
- منهج الوهابیه و السلفیه فی العقیده؛ حسن السقاف
- نوشته های بن باز
- نوشته های محمد بن العثیمین
- نوشته های اخوان المسلمین
- کتاب های سیدقطب
- کتاب های محمدقطب
- نحو انقاذ التاريخ الاسلامی؛ حسن بن فرهان مالکی
- الرد المحکم المتین و القول المقنع فی الرد علی البانی

سلفی گری ۲ (غیر وهابی)

تعداد واحد: ۲

نوع واحد: نظری

پیش نیاز: ندارد

هدف درس: بررسی جریان سلفی گری غیر وهابی از آغاز تا کنون.

سرفصل درس:

- کلیات: پیشینه تاریخی، مفهوم شناسی
- مبانی و شاخصه های فکری (سلبی و ایجابی)
- سیر تطور و پیشرفت
- شبه قاره (دهلوی، مودودی و ...)
- مصر (رشید رضا، سید قطب، محمد قطب و ...)
- دیگر مناطق (ترکیه، شرق آسیا و ...)

منابع پیشنهادی:

- السلفیه؛ محمد کثیری
- الحجه البالغه؛ ولی الله دهلوی
- دائرة المعارف بزرگ اسلامی
- دائرة المعارف تشیع
- تفسیر المنار؛ رشیدرضا
- شرح العقیده الطحاویه؛ حسن السقاف
- الوهابیه و التوحید؛ علی کورانی
- الحق الدامع؛ احمد بن حمد الخلیلی
- الرسالة الاوراق البغدادیه؛ ابراهیم الرازی
- علماء المسلمون و الوهابیون؛ حسین حلی بن سعید الاستانبولی
- منهج الوهابیه و السلفیه فی العقیده؛ حسن السقاف
- نوشته های بن باز
- نوشته های محمد بن العثیمین
- نوشته های اخوان المسلمین
- کتاب های سید قطب
- کتاب های محمد قطب

- نحو انقاذ التاريخ الاسلامي؛ حسن بن فرحان مالكي
- الرد المحكم المتين و القول المقنع في الرد على الباني

راه کارهای اجرایی:

- در بحث از سیر تطور یا در بحث از مناطق، ترتیب زمانی، پرچمداران و وضعیت کنونی مورد توجه قرار گیرد.

مبانی کلامی جریان های سیاسی اجتماعی

۲

تعداد واحد:

نظری

نوع واحد:

ندارد

پیش نیاز:

هدف درس: تحلیل و بررسی مبانی اعتقادی جریان های سیاسی اجتماعی معاصر جهان اسلام.

سرفصل دروس:

- کلیات: مفهوم شناسی و پیشینه پیدایش جریان های سیاسی اجتماعی معاصر جهان اسلام
- مهمترین جریان های سیاسی اجتماعی جهان اسلام: حرکت الاخوان در عربستان، اخوان المسلمین، انقلاب اسلامی ایران، حزب الدعوة، حزب الله لبنان، القاعده، جیش المهدی، طالبان، جماعت اسلامی پاکستان و...
- خاستگاه ها و منابع تغذیه جریان های سیاسی معاصر در دستگاه های کلامی مذاهب اسلامی: اندیشه جهاد، آموزه ولایت فقیه، امامت و خلافت، امر به معروف، عدالت و...
- بازگشت به ریشه ها (پدیده بنیادگرایی اسلامی): خاستگاه ها و گونه ها و سیر پیدایش و پیشرفت و ...
- بررسی واکنش موسسات دینی سنتی (الازهر و نجف به عنوان نمونه) در برابر جریان های سیاسی اجتماعی اسلامی: اجتهاد، اقامه حکومت و ...
- مبانی کلامی جریان های روشنفکری بازتاب های سیاسی اجتماعی آن

منابع پیشنهادی:

- الاصولية الاسلامية العربية المعاصرة؛ حسین سعد، مرکز دراسات الوحدة العربية
- حزب الله، یوسف الاغا؛ دراسات عراقیه
- الحنین الی الاصول؛ میرچالیا، دارقباس
- زعماء الاصلاح فی العصر الحديث؛ احمد امین، دارالکتاب العربی
- التازم السیاسی عند العرب و موقف الاسلام؛ محمد جابر الانصاری، الموسسه العربیه
- یترب الجدیده: الحركات الاسلامیه الراهنه؛ محمد جمال باروت، ریاض الریس
- تاریخ الشعوب الاسلامیه؛ کارل بروکلیمان، ترجمه امین فارس، دارالعلم
- مجموعه مولفات حسن البنا
- مجموعه مولفات سیاسی اجتماعی سید قطب
- مجموعه منشورات و بیانات حزب الدعوة عراق و حزب الله لبنان
- الحركات الاسلامیه فی مصر؛ حسن حنفی، الموسسه الاسلامیه النشر
- الدین و الثوره؛ حسن حنفی، مکتبه مدبولی
- الفکر العربی فی عصر النهضه؛ آلبرت فضلو حورانی، ترجمه کریم عزقول - دارالنهار
- سید قطب الخطاب و الایدئولوجیا؛ محمد حافظ دیاب، دار الطلیعه
- الصحوه الاسلامیه فی میزان العقل؛ فواد زکریا، دارالتنویر
- بین الاصاله والتقرب؛ حسین سعد، الموسسه الجامعیه

جریان های کلامی - عرفانی

تعداد واحد:	۲
نوع واحد:	نظری
پیش نیاز:	ندارد

هدف درس: شناخت مهم ترین جریان های کلامی _ عرفانی و جریان های معارض و نیز نظام الاهیاتی این جریان ها.

سرفصل دروس:

- کلیات
- مهم ترین جریان های عرفانی _ کلامی
 - بریلویه
 - نقشبندیه
 - بکتاشیه
 - چشتیه
- نظام الاهیاتی
 - وحدت وجود
 - وحی
 - امامت و ولایت (مصدقی)
 - انسان شناسی
 - شریعت مداری
 - تأویل
- بازتاب های سیاسی اجتماعی اندیشه های کلامی (جهاد - امر به معروف - مناسک و شعائر)
- انتقادات کلامی از گروه های عرفانی - کلامی

منابع پیشنهادی:

- ختم الاولیاء؛ حکیم ترمزی، تحقیق عثمان یحیی
- چشتیه؛ غلام علی آریا
- الصله بین التشیع و التصوف؛ کامل مصطفی شیبی
- مولویه؛ گولپینارلی ترجمه توفیق سبحانی
- ملامتیان؛ گولپینارلی
- پایان نامه عرفانی برای چشتیه (مرکز ادیان) آقای عارفی
- تصوف در هند
- التصوف فی آفریقا (اسپنسر)
- تفسیر عرفانی؛ پل نریا
- مدخل تصوف دایره المعارف بزرگ اسلامی و دانشنامه جهان اسلام
- نابغه علم و عرفان در قرن چهاردهم؛ سلطان حسین تابنده گنابادی
- یادنامه صالح علیشاه گنابادی؛ تهران، انتشارات حقیقت ۱۳۸۰
- الطریقه الصوفیه و رواسبها فی العراق المعاصر؛ کامل مصطفی شیبی
- مجموعه عرفان مجلدات ۱ تا ۳

